

DÜNYA DÜĞÜN DEN İBARETTİR: REALITY SHOW BAĞLAMINDA “ZUHAL TOPAL’LA SOFRADA” PROGRAMI ÖRNEĞİ

Cansu ARISOY*

Oğuzcan AKGÖL**

Özet

Reality showlar, özellikle yerel platformlara yayılmış bir dizi sosyal alana nüfuz etme kabiliyeti ile öncelikle Hollanda’da ortaya çıkmış ve ardından dünya çapında geniş bir popülerliğe ulaşmıştır. Ayrıca bu tarz programlar gerçek durumlar içinde kalan gerçek insanların arasındaki ilişkileri, reyting amacıyla imal edilmiş performanslarla da bulanıklaştırmıştır. Bu gösterilerde bir vitrin oluşturulmuş, bu vitrine çıkan oyuncular da performanslarıyla sundukları dramaları izleyicilerin ev rahatlığında, oturma odalarına getirmek suretiyle buluşturmuştur. Bu çalışmada amaç izleyicilerin programa dair izleme motivasyonlarını ortaya koymak, sunucunun programdaki rolünü Goffman’ın Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu kitabında belirttiği öncüllere bağlı kalarak değerlendirmek ve programdaki cinsiyet rollerine dair izleyici görüşlerini analiz etmektir. Çalışmada programı izleyen yedi kişi ile derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular “izleme motivasyonu, mahremiyet, sunucu rolü, yarışmacı rolü ve cinsiyet rolleri” isimlendirmeleriyle beş başlıkta analiz edilmiştir. Buna göre, sunucunun sergilediği performans görüşmeciler nezdinde gerçek olarak algılanmakta, programda kadın temsili yemek ve ev işi yapma gibi formlar üzerinden anlatılmaktadır. Bu makale kapsamında kısıtlı biçimde çalışılan Reality Show formatı, gerçeklik ile kurguyu birbirinden ayırmanın zor olması yönüyle farklı programlar üzerinde ve daha geniş bir örneklem seçilerek daha detaylı biçimde araştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler:

İstanbul Ticaret Üniversitesi, cansu.arisoy@gmail.com

İstanbul Kültür Üniversitesi, o.akgol@iku.edu.tr

THE WORLD IN TRUTH IS A WEDDING: EXAMPLE OF "ZUHAL TOPAL'LA SOFRADA" IN THE CONTEXT OF REALITY SHOW

Cansu ARISOY*

Oğuzcan AKGÖL**

Abstract

Reality shows first appeared in the Netherlands with the ability to penetrate a range of social areas, were primarily seen in the local area, and subsequently reached a wide popularity worldwide. This format has blurred the lines between real people in real situations by the help of the performances produced for the purpose of rating. In these performances, a showcase has been created, and the actors who were playing in this showcase staged the dramas they presented with the performances. These dramas were watched by the audiences in their comfortable living rooms. In this respect, the aim of this study is to reveal the audiences' motivation while they were watching these programs. Also, this study evaluates the role of the presenter in the program by adhering to the predecessors stated in Goffman's Presentation of Self in Daily Life and analyses the views of the audience on gender roles in the program. In the study, in-depth interview method was used with seven people who are the audiences of the program. The findings of the interviews were analysed under five headings: "monitoring motivation, privacy, presenter's role, competitor's role and gender roles". The performance of the presenter is perceived as real in the presence of the interviewers, and the program is explained through forms such as female representative food and housework. According to this, the performance of the presenter is perceived as real in the presence of the interviewers, and the program is explained through forms such as female representations for cooking and housework. The reality show format, which has been studied in a limited manner within the scope of this article, should be explored in more detail by selecting a larger sample on different programs based on its characteristic which is hard to make a differentiation between reality and fiction.

Keywords:

Istanbul Ticaret University, cansu.arisoy@gmail.com

Istanbul Kültür University, o.akgol@iku.edu.tr

DÜNYA DÜĞÜN DEN İBARETTİR: REALITY SHOW BAĞLAMINDA “ZUHAL TOPAL’LA SOFRADA” PROGRAMI ÖRNEĞİ

GİRİŞ

Televizyonlar bilgilendirme ve iletişim kurma işlevleri dışında insanların boş vakitlerini değerlendirdikleri başlıca eğlence aracıdır ve televizyondaki karakterler zaman geçtikçe günlük hayatlarımızın bir parçası olmaktadır. Televizyondaki formatlar sosyo-kültürel ve ekonomi-politik sebeplerle sürekli değişen bir model izler, gelen taleplere göre değişir ve dönüşür.

Reality showlar televizyon endüstrisinin ürettiği ve yayılma hızı açısından en başarılı formatlardan biridir. Bu formatı daha iyi anlayarak konumlandırmayı amaçlayan bu çalışmada, bu format özel olarak belirlenmiş bir program örneği üzerinden çalışılarak somutlaştırılmaya çalışılmaktadır. Çalışma, bu programlara katılan sıradan insanların rol yapmaya karşı yüceltildiği, kendisi gibi olma durumunu işaret ederken; bu sıradanlığı sokaktaki insanın demokratik katılımı ve söz söyleme hakkı olarak yansıtan bir söylem ortaya koymaktadır.

Yeni medyanın gündelik hayatta çarpıcı bir biçimde yer alarak yaygınlık kazanmasına karşılık etkinlik alanını korumaya çalışmakta olan televizyon kanalları “program içeriklerini ve akışlarını haber, dizi, magazin, sinema filmi, belgesel, müzik ve spor başta olmak üzere belirli alanlara odaklanarak yeniden düzenlemişler ve kendi aralarında ayrışmaya gitmişlerdir” (İlhan ve Usta, 2018: 573). Gündüz saatlerinde yayınlanan televizyon programları ise sürekli değişen bu modele uygunluk gösterir. Evlilik programları gündüz saatleri içinde yayınlanan formatın en çok tartışma konusu olan içeriğidir.

Gündüz kuşağında yayınlanan programlar yüksek izleme oranları nedeniyle televizyon sektörü için vazgeçilmez durumdadır. Bu tarz programlar, Türkiye’de ulusal bir kanalda, ilk kez 2007 yılında yayınlanmış ve daha sonra benzerleri türemiş, böylece gündüz saatlerinin önemli kısmını işgal etmiş olan bir reality show formatıdır.

Ülkemizde 2017 yılına dek pek çok ulusal kanalda ve hatta aynı anda yayınlanan ancak bu yıldan sonra ciddi yasak getirilen eş bulma üzerine kurulu bu format, bir yandan çok eleştiri almış bir yandan reytinglerde üst sıralarda yer almaya devam etmiştir. Bu programların 29 Nisan 2017

tarihinde kanun hükmünde kararname ile yasaklanmasının ardından bu programlar yerini başka formatlara bırakmaya devam etmiştir. Örneğin uzun yıllar boyunca evlilik programlarının sunuculuğun yapan Esra Erol, bu içerik yasaklanınca, aynı kanal ve aynı saatlerde yayınlanan başka tarz bir programın sunuculuğunu yapmaya başlamıştır.

Bu formatların sunuculuğunu yapan bir diğer tanınmış isim olan Zuhal Topal da aynı şekilde evlilik programı yasaklanınca değişik bir içeriğin sunuculuğunu yapmaya başlamıştır. Bu sefer söz konusu evlilik programı, gelinlerin yarıştığı ve kayınvalidelerin jürilik yaptığı bir yemek programına dönüşmüştür. “*Zuhal Topal’la Sofrada*” isimli programın ilk bölümünü 27 Ağustos 2018 tarihinde yayınlanmış olup, söz konusu tarihten beri hafta içi her gün 16:00-17:00 saatleri arasında FOX TV’de devam etmektedir.

Bu tarz bir yemek yarışmasıyla birlikte toplumda dil kullanımıyla beraber cinsiyet temsillerinin yeniden üretildiği, gündelik olayların ve ev içi mahremiyetin ulusal ekrana taşındığına şahit olmaktayız. Programa katılan kişiler aile içinde çözülmesi gereken en kişisel problemlerini dahi izleyicilere sunmakta, programı izleyenler de aile içindeki çekişmeleri, kavgaları, kişisel itirafları dramatik bir film kurgusuymuşçasına takip etmektedir.

Bu çalışmada incelenen söz konusu yemek yarışması, reality televizyon programlarına ait bir format olup, yapılandırılmıştır ve gerçeğin oldukça manipüle edilmiş bir versiyonudur. Türk izleyicisi tarafından ilgi gören bu program nihayetinde katılımcıların gerçekten kim olduğunu izleyicilerin gözü önünde keşfetmeye zorlayan bir içeriğe sahiptir. “*Zuhal Topal’la Sofrada*” isimli program, acımasız bir rekabet içerisinde, 2,5 saat olarak belirlenen kısıtlı süre dahilinde yerine getirilmeye çalışılan bir dizi rekabetçi görevi içerir. Bu görevlerin yerine getirilmesi esnasında katılımcılar ise özel hayatlarını birbirleriyle ve izleyicilerle paylaşır.

Bu programı izleyen kişilerin temel motivasyonları nedir? Yarışmacılara yüklenen rol ne anlama gelmektedir? Bu gerilimler sırasında ortaya çıkan benlik sunumları ne şekilde yapılmaktadır? Bu yemek yarışması formatında sunucu nasıl bir rol oynamaktadır? Tamamen kadın emeği üzerine kurgulanmış olan bu yarışmadaki cinsiyet rolleri hakkında izleyici nasıl fikirler beyan etmektedir? Bu çalışma yukarıdaki soruların cevaplarını bulmak için, bireysel öznellik çerçevesinde alımlama pratiklerini kullanarak, bu programı izleyen yedi katılımcı ile gerçekleştirilmiş derinlemesine röportajlar üzerine kuruludur. Görüşmelere sonucunda elde edilecek olan bulgular “izleme motivasyonu, mahremiyet, sunucu rolü, yarışmacı rolü ve cinsiyet rolleri” başlıkları altında değerlendirilecektir. Bu çalışma aynı zamanda reality programların Türkiye’de gelişimini, izleyicilere sunduğu

Dünya Düşünden İbarettir: Reality Show Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı Örneği

çelişkileri ve bu formatın sosyal medya ile olan ilişkisini sorgulamayı amaçlamaktadır.

Gerçeklik ve Televizyon

2000'li yılların başından itibaren Türkiye'de yaygınlaşmaya başlayan reality programlarının izleyiciler üzerinde bu denli etki uyandırmasındaki temel neden; yaratmış olduğu gerçeklik algısı ve sıradan insanların programlarda konu edinilmesidir. Bu bağlamda mevzu bahis türdeki programları incelemeyen önce televizyonla gerçeklik arasındaki bağlantıya değinmek sağlıklı olacaktır.

Televizyon aracılığı ile ortaya konan ürünlerin kurgu olduğu en başından beri bilinmekte ve bu bilinç ile ekranın karşısına oturulmaktadır. Ancak televizyondaki tüm yapımların içerisine sızan gerçeklik olgusu bireylerin gerçek ile kurgu arasında ayrımı zor bir kararsızlığa düşmesine sebep olmaktadır. Kurgu ile gerçeklik arasındaki ayırt edilmesi zor duruma başta televizyon olmak üzere birçok görsel aracın katkısı son derece fazladır (Göker, 2015: 263). Yine de oluşan bu durumu yalnızca görsel iletişim araçları ile sınırlamak yanlış olacaktır. Medyanın var olan gerçekliği aktarırken kullandığı araçlar vasıtasıyla bu gerçekliği yeniden ürettiği yahut zaman zaman yanlış aktardığı bilinen bir gerçektir. Tam da bu noktada medyanın toplumsal gerçeklik ile kurduğu bağa ilişkin üç farklı paradigma olduğu iddia edilmektedir: Liberal yaklaşımlar medyanın var olan gerçekliği olduğu gibi yansıttığını savunurken, eleştirel yaklaşımlar medyanın gerçekliği bozduğunu iddia etmektedir. Fenomenolojik yaklaşım ise medyanın toplumsal bir gerçeklik oluşturduğunu öne sürmektedir (Dursun, 2013: 38).

Liberal yaklaşıma göre medya, toplumda olanı yansıtmaktadır. Bu sebepten bir ayna görevi gördüğü söylenebilir. Ancak bu yaklaşım medyanın kültürel, siyasi ve ideolojik işlevlerini çoğu zaman yok saymasıyla eleştiri almaktadır. Marksizmi ana odağına alan eleştirel yaklaşım ise gerçekliğin sınıf ilişkilerinden bağımsız yorumlanamayacağını savunur. Bu yaklaşıma göre; medyadaki gerçeklik sınıfsal çatışmalardan faydalanarak ortaya çıkmakta, ideolojik söylemlerle sınırları belirlenmekte ve en nihayetinde çarpıtılmış bir durum ortaya çıkmaktadır (Göker, 2015, s. 264). Son yaklaşım olan fenomenolojik bakış açısına göre ise; medya ile izleyici arasındaki etkileşim toplumsal inşa sürecine direkt olarak etki etmektedir. Medyanın ürettiği söylemler, koymuş olduğu sınırlılıklar ve oluşturulan neden-sonuç ilişkileri topluma direkt sirayet etmekte, halk arasında yayılmaktadır (Dursun, 2013: 40).

Konu ile ilintili farklı yaklaşımlar mevcut olsa da görmenin gerçeklik

üzerinde yaratmış olduğu algı da gerçeklik algısının oluşmasında rol oynar. Gün içerisinde bireylerin televizyon ekranına maruz kalması, ekranla göz teması kurması gerçekliğin inşasında önemli yer tutar. Zira insanların gördüklerine inanma eğilimi çok daha fazladır.

Televizyonların yaratmış olduğu gerçeklik algısı incelenirken değinilmesi gereken kavramlardan bir tanesi de gözetimdir. 18. yüzyılda halklarını gözetim ve denetim altında tutmak isteyen imparatorluklar döneminde ortaya çıkan ve Panopticon adı verilen yapıyla tasarlanan bu “gözetleme” hali, Baudrillard'a göre televizyonla birlikte son bulmuştur (Baudrillard, 2005: 50). 1971 yılında ABD'de gerçekleşen bir televizyon deneyinde Loud ailesinin evinde yaklaşık yedi ay boyunca çekimler yapılmış, ailenin günlük yaşamı herhangi bir ekleme veya değişim yapılmaksızın kaydedilmiştir. Baudrillard'a göre ise bu deneyde gerçekleşen her şey reality şovların da temelini oluşturmaktadır.

Reality Show'lara Tarihsel Yaklaşım

Reality Show, gerçeklik algısı yaratmak ya da var olan gerçekliği herhangi bir aracı olmadan izleyicilere aktarma olayıdır. Dünya genelinde reality showların ortaya çıkmasında 1980'li yıllarda meydana gelen ekonomik ve siyasi gelişmeler etkilidir. Bu tarihlerde şekillenmeye başlanan küreselleşme olgusunun içerisinde barındırdığı teknolojik yeniliklerin iletişim sektörünü etkilemesi, kamu tekelinin yıkılıp, özel sektörün medyaya girmesiyle ticari kaygıların ön plana çıkması yayıncılığın farklılaşmasına neden olmuştur. Ticari kaygıların ön plana çıkmaya başladığı yeni yayıncılık türü, yapımların kurmaca olmasından bağımsız biçimde eğlenme olgusunu ön plana almıştır. Televizyon programcılığı türünün ilk örneklerinden sayılabilecek bu tür, 1990'lı yılların ikinci yarısında Türkiye'de ortaya çıkan gerçeklik programlarına da uyarlanabilmektedir. Bu tür programlarda temel amaç sıradan insanların yaşamlarına odaklanmak olduğu gibi, bu süreç sıradan insanların popülerleşmesini de beraberinde getirmiştir.

Reality showların birer kurgudan ibaret olduğu bilinmesine karşın temelinde barındırmış olduğu gerçeklik algısı daha fazla ön plana çıkmaktadır. İzleyici tarafından bir gerçeklik temsili olarak görülen bu yapımlara dair alt türlerin belirlenmesi, gerçekliğin cazibesini daha da arttırmaktadır (Göker, 2015: 269). 1990-2000'li yıllarda adeta birer başarı hikayesine dönüşen ve zaman içerisinde çeşitlenen türleriyle genişleyen reality showlar, Hill'e göre üç büyük aşama ile şekillenmiştir. Suç ve acil servis programlarının yaygınlaşması ile başlayan ilk aşama, 1980'lerin sonu ile 1990'ların başında Amerika'dan Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Belgesel

Dünya Dügünden İbarettir: Reality Show Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı Örneği

ve yaşam tarzına yönelik programların başarı elde ettiği ikinci aşama ile 1990'ların ortalarında yaygınlaşmış, İngiltere'den Avrupa'ya dağılmıştır. Üçüncü aşama olarak adlandırılan dönem ise insanların sosyal deney olarak kullanılmasını baz almaktadır. Bu konseptteki yapımlar da 2000'li yılların başında Kuzey Avrupa'da ortaya çıkmış, devamında Amerika'ya ve dünyanın diğer ülkelerine yayılmıştır (Hill, 2005: 24).

Televizyon yapımlarının ülkeler arasında bu denli çabuk yayılması küreselleşme olgusunun beraberinde getirdiği ulus-ötesilik ve medyadaki şirketleşmedir. Şirketlerin birleşmesi ya da şirketlerin büyütülmesi şekilleriyle büyük holdingler, küresel bilgi ve ticaret alanında varlıklarını arttırmışlardır. 1989 yılında Time ve Warner iletişimin ortaklığı sonucu oluşan ve en büyük medya oluşumlarından sayılabilecek Time Warner'ın Avustralya, Asya, Avrupa ve Latin Amerika'da kendilerine bağlı şirketleri bulunmaktadır. Aynı şekilde; Rupert Murdoch'ın sahiplik yaptığı News Corporation'ın yayıncılık, televizyon ve film vasıtasıyla birçok başka ülkede karlı işler yaptığı bilinmektedir. Bahsi geçen iletişim şirketleri de dahil olmak üzere tüm büyük çaplı holdingler küresel biçimde tasarlanmış stratejiler ile hareket etmektedir ve kar maksimizasyonunu amaçlamaktadır (Thompson, 2008: 303).

Bugünün televizyon izleyicileri, reality programlarının abartılı ve tartışmalı yönlerini büyük ölçüde anlamaktadır. Aslında, bir kısım medya profesyoneli reality programlarının sahnelenmiş olduğunu kabul etmekte ve bu tarz formatları önceden yazılmış bir senaryosu olmayan, prova edilmemiş dramalar olarak adlandırmaktadır. Bugünlerde televizyon ekranlarını dolduran sahnelenmiş dramlardan global bir üne sahip olan Keeping Up with the Kardashians ya da The Real Housewives tarzı programların esas amacı televizyon izleyicisini şok ederek hatta bazen kızdırarak, bir diğer deyişle izleyicisi manipüle ederek hoşça vakit geçirtmeyi amaçlar. Bu tarz formatlar takipçilerini eğlendirecek hatta kışkırtacak ama toplumsal, felsefi, sosyal, kültürel, insanın varoluşuna dair herhangi bir sorgulamadan kesinlikle kaçınacaktır. Gerçeklik programları gerçeklikten kaçmayı amaçlamaktadır.

Reality programları gittikçe artan bir biçimde utanç sınırlarını genişlettiği, hevesli kurbanların bilerek kendilerini utandırdıkları formatlar olarak tanımlanmaktadır (Palmer, 2006). Amerikan televizyonlarında yayınlanan, egzotik bir lokasyonda konumlanmış 15 bekar kadın ve erkeğin ilişkilerini test etmesini konu alan Temptation Island isimli programın prodüksiyon üyelerinden biri "Kaçınılmaz olarak biraz itibarını kaybedeceksin. Kaçınılmaz. Ancak, ilk başta, herhangi bir onurunuz yoksa, bu sorun değil" sözleriyle Palmer'ın görüşünü doğrular durumdadır (Mast, 2016: 2189).

Reality televizyonu olarak adlandırılan ve sürekli genişleyen program yelpazesi, 2000’li yıllar itibariyle yeni bir aşamaya geçmiş ve bu duruma Annette Hill tarafından “üçüncü dalga” olarak isim verilmiştir (Piper, 2006: 24).

Bu değişim “*Big Brother*” programının 2000 yılında Channel 4’te yayınlanan ilk sezonu ile yakından bağlantılıdır. İlk kez 1999 yılında Hollanda’da yayınlanan Avustralya menşeli “*Big Brother*” programı yarattığı etkinin sonunda bir akademik medya olgusu haline gelmiştir. Araştırmacılar “*Big Brother*” gibi programların, günlük yaşam teorileri ve kavramları ile nasıl ilişkilendirilebileceğini sorgulamaya başlamıştır. Akademik çalışmalarda gündelik hayat her zaman televizyon metinlerini okumakla ilgiliydi, ama daha önce akademisyenlere asla rol yapma, ayinsel davranışlar, skandallar, ahlaki öfke patlamaları ve kültürel değerleri tek bir formatta görmeleri için bir şans verilmemişti. Reality programları akademik çalışmalara bu kaynağı sağlamaktadır. Reality showlar yayınlanmaya başladığından beri diğer formatların arasında en yüksek izlenme oranına sahip olmuş; bu programlarda karşımıza çıkan sıradan insanlar geçici de olsa hızlı bir şekilde şöhrete kavuşmuştur (Chung ve Cho, 2014: 3).

Yeni iletişim teknolojileriyle birlikte dijital ortam bir kamusal alan haline almaya başlamıştır. Katılımın ücretsiz olduğu bu ortamlar çoksesliliğe imkân tanınması ile günümüz dünyasında belirleyici unsurlardan biri olmuştur. Çoğunlukla sosyal medya ismiyle kategorize edilen, özünde dijital araçların ve platformların sunduğu imkanların bir sonucu olarak önemli bir ifade özgürlüğü ortamı sağlayan bu alanlar, yerel ve uluslararası gündeme dair fikir belirtme olanağı sağladığı gibi; seyredilen ve beğenilen programlar özelinde de etki gücüne sahiptir. Bu bağlamda çalışmanın bir sonraki bölümünde sosyal medya ortamları ile TV yapımları arasındaki ilişkiye değinilmiştir.

Sosyal Medyanın Reality Showlara Etkisi

Reality programlar, genel olarak, korunmasız, senaryosuz şekilde sıradan insanların mahrem deneyimlerini veya ünlülerin özel hayatlarını röntgenlemek üzerine tasarlanmaktadır. Bazıları için teşhircilik ve röntgenciliğin iç içe geçtiği bu deneyim endişe yaratmaktayken, bazıları geleneksel TV’den daha gerçekçi bir doğası olan bu tip programları benimsemiştir. Günümüzde ise reality showlar sosyal medyanın da katkısıyla hiç olmadığı kadar popüler hale gelmiştir.

En başta Facebook ve Twitter, şimdilerde ise Instagram olmak üzere sosyal medyanın aygıtları izleyici ve medya arasındaki ilişkinin niteliğini değiştirmiştir. Sosyal medyadan önceki dönemde, izleyici ve kitle iletişim

Dünya Dügünden İbarettir: Reality Show Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı Örneği

araçları arasındaki ilişki tek taraflı, karşılıklı olmayan bir karaktere dayanmakta ve ünlülerin anlaşmalı olduğu şirketlerce sıkı şekilde takip edilmekteydi. Kitle iletişim araçları ile izleyici arasındaki ilişki tanıtım ve reklam amacı ile dikkatlice planlanmaktaydı. İlerleyen zamanlarda sosyal medya aygıtlarının kullanımıyla birlikte tek taraflı bu ilişki ikili ve etkileşimli bir karakter kazanmıştır. Yukarıda da bahsedildiği üzere artık günümüzde ünlü isimler özellikle Instagram üzerinden özel hayatlarını kendi iradeleri ile sayısı yüzbinleri bazen milyonları bulan takipçileriyle paylaşmaktadır. Bu kişilerin hayatları haftanın her günü ve günün her saati sosyal medyadan gözetlenebilmektedir. İzleyiciler artık, yaşamlarının her anına şahit olabildikleri bu kişilerle kendilerini samimi hissetmekte ve bazen bu kişilerle iletişime de geçebilmektedir.

Chung ve Cho'nun (2014) çalışması göstermektedir ki reality showlar genellikle izleyicilerde, medya karakterlerinin gerçek ve ulaşılabilir olduğuna dair bir algı yaratmakta ve bu algı televizyon karakterleri ve izleyici arasındaki duvarları yıkmaktadır. Bu durum izleyiciyi, favori TV karakterleriyle iletişim kurabilmesi için sosyal medya aygıtlarını daha aktif kullanması yönünde motive etmektedir. Bu çalışmaya göre, izleyiciler reality showlarda seyrettikleri ve sosyal medyada iletişime geçtikleri TV kişiliklerini kendilerine daha yakın ve arkadaş canlısı bulmakta ve onları daha rahat anlayarak empati kurabilmektedir. Çalışmadaki bulgular aynı zamanda gittikçe popülerleşen bu medya deneyiminin azımsanmayacak ölçüde ekonomik ve pratik etkileri olduğunu göstermektedir. Zira sosyal medyada ünlülerle pozitif bağ kuran kullanıcı bu etkinin oluşmasında rol oynamaktadır (Chung ve Cho, 2014: 7).

Dünya genelinde ses getiren bir format olan Reality Showlar, Türkiye pazarında da denenen ve geniş kitlelere ulaşmış bir format olmuştur. Özellikle özgün içerik üretmekte zorlanılan ve yurt dışından ithal edilen programların olduğu bir dönemde farklı ve ilgi çekici olan bu yeni tarzın izleyicisi oldukça fazla olagelmıştır. Bu kapsamdan bir sonraki bölümde reality Showların Türkiye bağlamındaki yeri tartışılacaktır.

Türkiye'de Reality Showlar

Modernleşme ile gelen kitle iletişim araçlarındaki değişimler gündelik hayatın akışını, mahremiyet kavramını ve gelenekleri de değişime uğratmıştır. Evlilik programları ve sonrasında bu formatın yasaklaması sonucunda yayınlanmaya başlayan yemek yarışmaları ise bu değişikliğin Türk yayın tarihindeki izdüşümüdür. Bu noktada Türkiye'deki reality showların bir sosyo-tarihsel bir analizini sunmak yerinde olacaktır:

"2010 yılında, modern medya plazalarındaki stüdyolarda kurulan köy dekorları, İstanbul'daki memleketlilik özlemi çekenler için pre-modern özellikler taşımaya devam etmekte ancak bu programlar artık sadece tek bir kanalda (Flash TV) sürmektedir. Öte yandan, modern kent dekoru ile donatılmış stüdyo tartışma-yüzleşme-izdivaç programlarına katılanların ve programların mantığına baktığımızda, bu yeni modern görüntülerin tersine pre-modern bir zihniyet taşımaktadırlar. Oysa bu tür, global formatlardaki postmodern anlatı türüdür: sıradan insanın dramları, şakacıktan geçirilen reality anlatılarına, eğlencelik unsurlara dönüştürülmüştür." (Türkoğlu, 2010: 76)

Yukarıda belirtildiği gibi reality programlar eğlencelik unsurlarla donatılmış olmasına rağmen, bu format kapsamında, televizyon tarihçesi boyunca ekranlarda akılda kalıcı karakterler yaratılmıştır. Özellikle reality formatta hazırlanan yarışma programlarıyla izleyicilerin hafızasında kalan bu televizyon karakterleri genel olarak geçici şöhretler olarak medya tarihinde yerini alır. Bu tarz programlar dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ilk olarak 2001 yılında Show TV'de yayınlanan, "Big Brother" yarışmasının yerel versiyonu: "Biri Bizi Gözetliyor" isimli programla göze çarpmıştır.

Sıradan insanların yaşamlarını gözetlemek üzerine kurulu bu programı benzer tarz formatlar takip etmiş ve bu programlar başka formatlara evrilerek süreklilik kazanmıştır. Örneğin çeşitli kanallarda birbirine benzeyen şekilde yayınlanan ve kadın moda anlayışı üzerine kurulan televizyon programları "içerikten ziyade, yarışmacıların zaman zaman akıllara durgunluk veren abartılmış 'gösteri'lerini sunmaktadır. Bu tarz programlar, büyük ödüllerin yanında hipergerçek içerikleri ve şovları aracılığıyla şan & şöhret de sunmaktadır [...]" (Çetinbaş, 2016: 3).

Türk televizyonlarına yayınlanan bu tarz yarışma programları, dünyadaki örneklerine benzer şekilde, sıradan kişileri günlük olarak izleyici karşısına çıkararak, bu kişilere medyada tanınırlık sağlar. Yarışmada, gündelik yaşam içerisinde günlük hayatlarını sürdürmekte olan katılımcıların onlara sunulan bu ün karşılığında sergiledikleri kişiliklerinin abartılı olduğu görülmektedir. Sonuç olarak bu kişiler kısa bir süre için bile olsa artık sıradan bireyler değildir ve halk tarafından tanınmaktadır.

Türkiye'deki gündüz televizyon kuşağının bir parçası olan evlilik programları, Türkiye'nin siyasi yelpazesinin hem sağ hem de sol kanatlarının hoşnutsuzluğuna neden olmuştur. Büyük tartışmalara yol açan evlilik programları konusundaki sıkı düzenlenmeler ile yapımcılar ve kanallara kesilen sert cezaların sonucu olarak 2017 yılında bu tarz programlar RTÜK

Dünya Dügünden İbarettir: Reality Show Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı Örneği

kararıyla yasaklanmıştır. Bu programların arasında en popüler olanlardan oyuncu ve sunucu "Zuhal Topal'la İzdivaç" programının yerini bu tarz formatların yasaklanmasıyla beraber "Zuhal Topal'la Sofrada" isimli program almıştır.

Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu: Performans, Vitrin, Dramatik Canlandırma

Bu makalenin kuramsal çerçevesini oluşturacak olan Erving Goffman'ın öncü çalışması Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu (2014) isimli kitapta Goffman, bireylerin gündelik yaşamda oynadığı roller ve bu rollere kendini kaptırmasını ele almaktadır. Buna göre birey bazen kişisel bazen de bir topluluğun çıkarı için rolünü oynar.

Goffman, bireylerin iletişim esnasında belirli söylemleri kasten dile getirdiklerini savunarak bu pratiği izlenim yönetimi olarak adlandırır. Goffman'a göre bireyler bunu, temas ettikleri kişilerle özel kimliğe bürünme amacı ile yapmaktadır. Daha sonra sosyal platform birkaç performansın birbiriyle etkileşim haline geçerek diğer bireylerin bu karakterlerin izleyicileri olarak hareket ederek persona adını almaktadırlar (Fawkes, 2014: 1).

Bireyler sahnede üstlendikleri rolün koşullarını yerine getirmektedir. Öte yandan, bir kişinin kasıtlı olarak kendini saklaması olarak anlam kazanan, karakter veya kişilikten farklı bir kavram olan, bireyin bir rol için yarattığı ve üzerine giydiği persona; bireylerin zihinsel olarak kendilerini nasıl gördükleri ve aslında ne yaptıklarını görselleştirebilmeleri açısından faydalı bir araçtır (Fawkes, 2014: 10).

Goffman'a göre birey rolünü canlandırdığında, izleyicilerin karakterin sergilediği niteliklere gerçekten sahipmiş gibi görüldüğüne, sergilenen rolün yol açacağı sonuçlara, kısaca her şeyin görüldüğü gibi olduğuna inanması beklenir. Bu bağlamda kişinin performansı ve sahneye koyduğu gösteriyi başkaları için sergilediğine dair bir görüş vardır. Performansların söz konusu olduğu noktada gösteriyi sergileyen kişinin izleyicide oluşturmaya çalıştığı gerçeklik duygusuna kendisinin inanıp inanmadığı ayrıca bir tartışma konusudur. Goffman'a göre "kişi kendi oyununa inanabilir ya da kinik bir yaklaşım içinde olabilir" (Goffman, 2014: 31).

Vitrin kavramı Goffman'ın bahsettiği performanslar esnasında sergilediğimiz kasıtlı veya kasıtsız ifade şekilleridir. Vitrin, "görünüş" ve "tutum" olmak üzere iki parçaya ayrılır: "Görünüş ile o anda oyuncunun toplumsal statüsü hakkında bilgi veren uyarıcıları kastediyoruz [...] Tutum

ise oyuncunun mevcut durumda söz konusu olacak etkileşimde oynamayı beklediği rol hakkında bize bilgi veren uyarıcılar için kullanılabilir” (Goffman, 2014: 35).

Bu çalışmada, Goffman'ın teorik çerçevesi bağlamında yemek yarışmasının sunucusunun pozisyonu ele alınmaktadır. “Zuhal Topal'la Sofrada” programı bağlamında sunucunun performansını sergileyeceği yerler setlerdir. Sunucu sete geldiğinde performansı başlar ve program sona erdiğinde ise set de orada biter.

Birey, başka insanların karşısındayken sergilediği tavırlarını dramatik olarak vurgulayarak bunları doğrulanmış olgulara dönüştürür. Çünkü söz konusu faaliyetlerin başkaları açısından anlamlı olması için oyuncu bunları etkileşim sırasında iletmek istediklerini ifade edecek şekilde gerçekleştirmelidir (Goffman, 2014: 41).

Televizyon sunuculuğu gibi belirli statüleri dolduran kişilerce sağlanan görünürlüğü yüksek servisler açısından, dramatizasyon bir sorun yaratmayacaktır, keza söz konusu statünün asıl amacına ulaşması için hayati önem taşıyan bu eylemler mesajını iletmek isteyen oyuncu tarafından bizzat gerçekleştirilir. Goffman (2014) çalışmasının genelinde, bu durum için cenaze levazımatçıları, polisler, doktorlar, avukatlar ve bu meslek gruplarının kendine has dramalarını örnek vermektedir.

BULGULAR: "DÜNYA DÜĞÜNÜNDEN İBARETTİR"¹

Reality show formatındaki programların içinde eğlenceli sunumuyla, kaprissiz halleriyle, izleyicileri neşelendiren mimikleri ve tabii bir dediği bir dediğini tutmayan kayınvalideler ile “Zuhal Topal'la Sofrada” programı diğerlerinin arasında dikkat çekmektedir. Programa ismini de veren Zuhal Topal, bu programda bazen yarışmacıların birbirine haksızlık yapmasını veya sofrada seslerin yükselmesini önlemek için duruşunu sertleştirebilmekte hatta kayınvalideleri azarlayabilmektedir. Yarışmacılar ise sunucuya duydukları büyük bir sevgi ile beraber otoritesine saygı göstermektedir; onu her yemek sofrasında baş köşeye oturtmaktadır. Bu programda sunucunun vitrin önündeki performansı yüceltilmektedir.

Televizyon programları içerikleri ve söylemleri bağlamında kültürel değerlerin taşıyıcısı olarak değerlendirilmektedir. Yemek israf edilmemesine çok dikkat edilen kültürümüze aykırı bir şekilde program esnasında masaya getirilen her yiyecekten sadece tadımlık alınmakta, kalan yemekler mutfakta bulaşıklarla üst üste dizilmekte, diğer bir deyişle bu yemekler

¹ Goffman, E. (2014: 45)

Dünya Dügünden İbarettir: Reality Show Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı Örneği

ziyan olmaktadır. Aynı zamanda gelin veya gelin adaylarının pişirerek sofraya getirdiği yemekler kayınvalide veya kayınvalide adayları tarafından acımasızca eleştirilmektedir. Dolayısıyla bu programda ev içindeki mahrem ekranlara yansıtılır gündelik hayat tekrar edilir ama bir yandan da geleneksel kültüre karşı sayılabilecek şekilde, kültürel gelişim üzerinde olumsuz etkiler yaratabilecek olaylar da gerçekleşmektedir.

Goffman'a göre bir performans sunulduğu toplumun anlayışına ve beklentilerine uyması için toplumsallaştırılmakta, kalıba sokulmakta ve uyarlanmaktadır [...] Performans durumun idealize edilmiş bir görüntüsünü sunmaktadır (2014: 44). Bu düşünceye göre birey performansını başkalarına sunduğu zaman ideal olana uygun davranmaktadır; kişinin "performansı toplumun resmi olarak onaylanmış değerlerini, davranışlarından çok daha fazla içerir ve temsil eder" (Goffman, 2014: 45). Bu çerçeveye göre "dünya aslında bir düğünden ibarettir" (a.g.e).

Goffman'ın çizdiği çerçeve içinde sunduğu yemek yarışmasında sunucunun performansını ele alırsak; bazen birey vitrindeyken toplumun beğenisini kazanmak amacıyla yukarı doğru hareketliliğe uygun performans sergiler ve idealize edilmiş davranış kalıplarının da üstüne çıkar. Söz konusu program örneğinde sunucunun katılımcılar ve aileleriyle samimi bir ilişkisi var gibi görünmesine rağmen aradaki mesafeyi her zaman koruyor olması ve statüsüne duyulan saygının sürdürülüyor oluşu bu duruma örnek teşkil etmektedir. Goffman hastane hakkında yayımlanmamış bir incelemesinde okuyucunun dikkatini kadrolu stajyerlerin performansına ve bu performansa katkı koyan diğer hastane çalışanlarına çeker. Buna göre bu performans esnasında çıkacak herhangi bir problem idealize edilmiş ve vitrin önünde oynanan performansta çöküntüye neden olur:

"Bir hastanedeki iki kadrolu stajyer, eğitiminin bir parçası olarak karşılarındaki yeni stajyerden hasta bilgilerini gözden geçirip, kaydedilmiş her bir kalem hakkında görüşünü bildirmesini isteyebilirler. Tabii yeni stajyer, görelî cehaletinin kısmen kadrolu stajyerlerin söz konusu raporları önceki gece incelemiş olmalarından kaynaklandığını tahmin etmeyebilir; kadrolu stajyerlerin bu verileri ikiye bölüp yarısını birinin, diğer yarısını ise ötekinin ezberlemesi konusunda gizlice anlaşarak bu izlenimi iki kat garanti altına aldığını ise muhtemelen hiç tahmin etmez. Bu takım çalışması iyi bir personel gösterisi sergilenmesini sağlar [...]" (Goffman, 2014: 83)

Goffman'ın teorisi üzerinden çizilen çerçeve ışığında bu çalışmada bahsi geçen programı izlediğini ifade eden kişilerle yüz yüze görüşmeler

gerçekleştirilmiş, bu görüşmelerde izleme motivasyonu, sunucunun ve programda yer alan yarışmacıların rolü ve mahremiyet kavramı incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, programı sıklıkla izlediğini ifade eden yedi kişi ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiş, bahsi geçen kavramlar ışığında kendilerine beş soru sorulmuştur. Bir sonraki bölümde bu sorulara alınan yanıtlar analiz edilerek, değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Yapılan görüşmeler ışığında elde edilen bulgular dört kategori altında analiz edilmiştir. Bu noktada verilen cevapları izleme motivasyonu, mahremiyet, sunucu rolü, yarışmacı rolleri ve cinsiyet rolleri başlıkları altında sınıflandırılmaktadır.

İzleme motivasyonu

Görüşmecilere yöneltilen sorulardan ilki programı izleme motivasyonlarını öğrenmeye yönelik olmuştur. Bu bağlamda görüşmecilerin önemli bir kısmı programı izleme sebebi olarak kafa dağıtmayı ve programda ortaya çıkan kaosu öne çıkarmıştır. Görüşmeciler bu konuda şunları söylemektedir: “Diğer programlar evlilik cinayet... Onlar artık sıkıldığı, mantıksız geldiği için. Bunu biraz daha atışmalı, eğlenceli olduğu için izliyorum [...] Atışmalardan dolayı biraz hani stres atmak amacıyla iyi geliyor yani. Biraz kafa boşalıyor işten sonra, deşarj oluyorsun.”

Aşçı olduğunu ifade eden bir görüşmeci ise tamamen yemek konusu üzerinde durduğunu ifade ederek, kendine bir şeyler katmak için programı izlediğini ifade etmiştir: “*Bunu izlemememin nedeni aşçı olduğum için yemek kültürlerini, nerde eksikim var görmek. Onlardan bir tek bilgi alsam benim için artı oluyor*”.

Mahremiyet

Programda dikkat çeken noktalardan biri ise yarışmacıların evlerini rıza göstererek ekran başındaki çok sayıda kişiye açmasıdır. Bu durum görüşmecilere sorulmuş, farklı cevaplar alınmıştır.

Bir görüşmeciye göre programdaki evler normal bir mekân olarak kullanılmakta, bu sebepten mahrem bir alan olarak görülmemektedir. Aynı zamanda yarışmacıların başkalarının evinde de yarışmaya katılabildiğini belirterek bir zorunluluk halinin söz konusu olmadığını ifade etmiştir.

Bir görüşmeci ise ortaya öneri sunarak programın tek bir evde yapılmasının çok daha uygun olacağını, diğer türlü evin birçok kısmının

Dünya Düşünden İbarettir: Reality Show Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı Örneği

hem izleyici hem de yarışmaya katılanlar tarafından görülebileceğini, bunun da rahatsızlık verici olduğunu dile getirmiştir: *"Ben yarışmacıların yerinde olsam evimi bu denli açmazdım. Neticede program televizyonda yayınlanıyor ve çok sayıda yemeklerin yanı sıra, evinizi de görme şansı yakalıyor. Dediğim gibi ben olsam, eğer imkân dahilindeyse, başka bir yerde ağırlardım konukları".*

Görüşmecilerden bir diğeri ise halihazırda sosyal medya platformlarında çok sayıda gönderi paylaşımına atıfta bulunarak bu durumun mahrem alanın ihlali olarak değerlendirilemeyeceği fikrini savunmuştur. Genel olarak birkaç farklı fikir dışında görüşmecilerin büyük çoğunluğu yarışma esnasında evin sergileniyor oluşunun kendilerinde rahatsızlık yarattığını ifade etmektedir.

Sunucu Rolü

Görüşmecilerin hemen hepsi Zuhal Topal'ın son derece pozitif olduğunu ve daha evvelden kendilerini ekranda gördükleri için dürüstlüğünden şüphe etmediklerini dile getirmiştir: *"Sunuculuğunu, kişiliğini, sevdiğim için seyrediyorum. Dürüst geliyor bana. Çünkü hatası varsa, burada hata yaptığını söyleyebiliyor kişiye".* Program esnasında yapmış olduğu sert çıkışların da dobra oluşundan ve adalet duygusunu benimsemesinden kaynaklandığını ifade ederek, kendisini güven duygusunu tesis eden bir sunucu olarak tanımlamışlardır: *"Zuhal Topal'ın rol yaptığını düşünüyorum ama genel olarak adaletli bir yapısı var. Zaman zaman reyting için gelin ve kaynanalar arasındaki gerilimi yükseltiyor ama genele vurduğumuzda son derece sevecen ve programı izlenir kılıyor." "Zuhal Topal'ın sempatik veya kızgın oluşunun üzerinde çok durmadım. Bence tamamen işinin gereğini yapıyor. O an için atmosfer neyi gerektiriyorsa o şekilde davranıyor."*

Görüşmecilerin üç tanesi Zuhal Topal'ın kendisine verilen rolü oynadığını ifade ederek doğallığıyla bunu çok iyi harmanlandığını, işi gereği bunun normal karşılanması gerektiğini ve üstlendiği rolü başarıyla yerine getirdiğini ifade etmiştir.

Yarışmacı Roller

Programda ölçülmek istenen bir diğer konu da yarışmacılar üzerinden kadınlara yüklenen rollerdir. Görüşmecilere bu soru yöneltildiğinde hemen hepsi programda ortaya konan davranışların reyting için yapıldığı hususunda birleşmiştir. Buna ek olarak; televizyon önünde olmanın vermiş

olduğu hisle gelinlere aşırı yüklenildiği ve gelinlerin de zaman zaman buna reaksiyon verdiği ifade edilmiştir: *“O kaynanalar çok bahane bulunuyor. Olmadık şeylere... Sapsağlam olsa, hiçbir eksiği olmasa, «ay şu sıcak geldi, şu soğuk geldi» böyle bahane buluyorlar.”*

“Gelinlerini köle görenler var, bu durumu kanıksayan gelinler de var! Bence bu tip programlardaki bu sahneler toplumda var olan gelin kaynana ayrımını derinleştiriyor.”

Gelinler üzerinden ego tatmini yapıldığını ifade eden bir görüşmeci ise bu durumun programdaki adalet duygusunu zedelediğini ifade etmiştir. Görüşmeciye göre insanların kazanmak için her türlü şeyi yapabileceğini bir yansımasını programdaki bu görüntüler oluşturmaktadır: *“Yapılan birçok yemek görüntü olarak güzel olmasına rağmen sırf kendi gelinleri kazansın diye bu yiyecekleri hazırlayan kişilere gereğinden kötü davranılıyor bu da adalet duygusunu zedeliyor ve aslında insanların kazanmak için ne kadar alçalabileceğini gösteriyor.”*

Programda yer alan yarışmacıların o hafta için yemek yapmakla yükümlü olan geline karşı takındığı kötü tavrın yozlaşmış bir toplumun klasik görüntüsü olduğunu ifade eden bir başka görüşmeci ise bu durumun kabul edilemez olduğunu ifade etmiş ve yarışmacılar özelinde bu durumun psikolojik sıkıntılar yaratabileceğini dile getirmiştir.

Bir diğer görüşmeci ise bu tarz programların toplumda yer aldığını düşündüğü gelin-kaynana ayrımını derinleştirdiğini ifade etmiştir. Programda yalnızca gelinlere kötü davranılmadığını ifade eden görüşmeciye göre bu durum gelinlerin kaynanalara karşı geliştirdiği ön yargıdan kaynaklanmaktadır.

Cinsiyet Rollerini

Görüşmecilerle yapılan mülakatta bahsi geçen programın herhangi bir cinsiyet ayrımcılığına sebebiyet verip vermediği irdelenmiştir. Elde edilen cevaplar programda cinsiyet ayrımcılığının olduğu fikrinin görüşmecilerde mevcut olduğunu ortaya koymuştur: *“Erkekler de gayet iyi biçimde yemek yapabiliyorken programın yalnızca kadınlar üzerine odaklanması bir cinsiyet ayrımcılığı olabilir.”*

Dünya Dügünden İbarettir: Reality Show Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı Örneği

Roller üzerinden ayırım yapıldığını ifade eden bir görüşmeci, bu tarzdaki programlar vasıtasıyla bu durumun topluma empoze edildiğini ifade etmiştir:

"Roller açısından bir ayrımcılık olduğunu düşünüyorum. Kadın evinde oturur, çocuğa bakar; erkek de kadının her istediğini ona alır gibi bir fikir var. Erkek de her istediğini alır. Erkeğin memnun etmesine dair beklenti var. Bu rollerin kendisine yüklenmesinden rahatsız olmayan kadınlar da mevcut, bu tarz programlar da bunu bir kez daha topluma gösteriyor. Mesela erkeklerle kayınpeder yarışamaz mı? Bence eğlenceli olur yani, neden sadece kadınlar? Daha evvel yemekteyiz adlı bir program vardı ve erkekler yarışyordu. Benim diyen kadından çok daha iyi yemekler ortaya çıkmıştı. Yani bunu böyle sadece kadın yapar kısmına indirgememek gerekiyor. İkisini karşılaştırdığımızda Zuhal Topal'ın programını daha cinsiyetçi buluyorum."

Genel olarak televizyondaki birçok programda cinsiyet ayrımcılığı yapıldığını ifade eden bir başka kullanıcı ise bu durumun kullanılan dile bakarak net bir biçimde anlaşılabilceğini ifade etmiştir.

SONUÇ

Gündüz kuşağı olarak adlandırılan zaman diliminde yayınlanan programlar tamamen belirli bir kitleyi kendine hedef olarak seçmekte ve onlara yönelik içerikler hazırlanmaktadır. Ancak, bu çalışma da göstermiştir ki, programı izleyenler arasında birçok farklı sosyal statüden kişi bulunmaktadır. Reyting için yapıldığı bilinmesine rağmen programlar yine de izlenmekte, bunu oluşturan sebep de izleme motivasyonlarının farklılığından beslenmektedir. Bu çalışmanın giriş bölümünde de belirtildiği üzere çalışmanın sonucunda elde edilmiş olan bulgular, "izleme motivasyonu, mahremiyet, sunucu rolü, yarışmacı rolü ve cinsiyet rolleri" kategorileri altında değerlendirilerek, okuyucuya bir reality show formatı olarak "Zuhal Topal'la Sofrada" isimli programının izleyicisinin alımlama pratikleri sunulmaktadır. Bu çalışma ayrıca reality programların ülkemizdeki gelişimini, izleyicilerine sunduğu çelişkileri ve reality showların sosyal medya ile olan ilişkisini de ortaya koymuştur.

Bu çalışmanın giriş bölümünde de yer alan sorular şu şekilde formüle edilmiştir: “Zuhal Topal’la Sofrada” programı neden izlenmektedir? Yarışmacılara yüklenen roller nasıl yorumlanmaktadır? Bu gerilimler esnasında doğan çıkan benlik sunumları nasıl yapılır? Bahsi geçen formatta sunucunun rolü nedir? Kadın emeği üzerine kurgulanmış olan bu programda cinsiyet rolleri hakkında izleyici nasıl fikirler beyan eder?

Gündelik rutin anlatımlar üzerinde şekillenen reality showlar, gündelik hayatın pratiklerini temel alarak gerçekleşmekte ve sıradan insanların yaşantısını konu edinmektedir. Programlarda yer alan kişilerin etkileşimi vasıtasıyla ortaya çıkan durum, izleyici kitlesinde gerçeklik algısı oluşturması sebebi ile son derece değerlidir. Bulguların değerlendirildiği bölümde de belirtildiği üzere gerçek olan bitenden haberdar olma arzusu ve buna duyulan merakın artması programların izlenme motivasyonundaki temel noktalar. Türkiye’de de sıkça görmeye başladığımız reality show formatında ortaya çıkan gerçeklik olgusu, izleyicilerin gerçeğin bir parçası olma ihtiyacını yerine getirmesi nedeniyle önemlidir. Sahip olunan yaşam dışındaki hayatlara temas etme fırsatı, eğlenceli dakikalar geçirme düşüncesiyle birleşerek bu formatın güç kazanmasını sağlamaktadır ve bu güç reality show formatının televizyon izleyicisinin hayatına ilk kez girdiği günden beri zayıflamamış sadece şekil değiştirmiştir. Ayrıca bu çalışmada konu edilen araştırma soruları bağlamında, televizyonda yayınlanan programların her birinin eğlendirme dışında misyonlara sahip olduğu da vurgulanmalıdır. Bu yönüyle bu tarz programlar gerek sunucular gerekse de yarışmacıların kullandığı dille, toplum üzerinde direkt etkiye sahiptir. Özetle, kullanılan dilin kalitesi toplumun düzeyini arttırabileceği gibi; cinsiyet ayrımcılığı başta olmak üzere derin sıkıntıları da yaygınlaştırabilmektedir.

Gerçeklik ile kurgunun iç içe geçtiği önemli bir alan olan reality showlar, birçok duyguyu içerisinde barındırması ve aynı zamanda gerçek ile kurgu arasındaki farkı belirsiz hale getirmesiyle analiz edilmesi gerekli olan ürünlerdir. Bu çalışmanın ardından; daha farklı toplumsal ve kültürel çalışmaların üzerinde yapılmış diğer reality show örneklerinin analizinin yapılması, daha geniş örneklem üzerinde derinlemesine röportajlar ve söylem analizleri ile yeni çalışmaların gerçekleşmesi yararlı olacaktır.

Dünya Dügünden İbarettir: Reality Show Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı Örneği

KAYNAKÇA

Baudrillard, Jean (2005) *Simülakrlar ve Simülasyon*. Oğuz Adanır (çev.), Ankara: Doğu Batı Yayınları

Chung, Siyoung ve Cho Hichang (2014) "Parasocial Relationship via Reality TV and Social Media: Its implications Forcelebrity Endorsement". Research Collection Lee Kong Chian School Of Business. s. 47-54.

Çetinbaş, Tuba (2016) Medya Gösterisi ve Bireylerin Metalaşması: Bu Tarz Yarışması. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. Ocak / Şubat / Mart – Kış Dönemi Sayı: 14 Yıl: 2017 s.1-20.

Dursun, Çiler (2013) *İletişim Kuram Kritik*. Ankara: İmge Kitabevi.

Fawkes, Johanna (2014) "Performance and Persona: Goffman and Jung's approaches to professional identity applied to public relations". *Public Relations Review*. Mart. Sayı 41, s: 1-17.

Goffman, Erving (2014) *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. Metis Yayıncılık.

Göker, G. (2015) "Tele-yaşamlar: Gerçeklik ve Kurgu Bağlamında Türkiye'de Realite Programlar", *Global Media Journal TR Edition*, Cilt: 6, Sayı: 11, 261-282.

Hill, A. (2005) *Reality TV: Audiences and Popular Factual Television*. London: Routledge.

İlhan, Vahit ve Usta, Derya (2018) "Televizyonda Gündüz Kuşağı Programlarındaki Dönüşüm: Esra Erol'da Örneği", *Erciyes İletişim Dergisi*. Temmuz 2018 Cilt: 5, Sayı: 4, s: 571-598.

Mast, Jelle (2016) The Dark Side of Reality TV: Professional Ethics and the Treatment of Reality Show Participants. *International Journal of Communication Vol.*, s. 2179–2200.

Palmer, G. (2006) *Video vigilantes and the work of shame*. Jump Cut, 48.

Erişim Adresi: <http://www.ejumpcut.org/archive/jc48.2006/shameTV/>

Piper, Helen (2006) Understanding Reality Television Reality TV –

Audiences and Popular Factual Television Reality TV, *Realism and Revelation*.
Cilt 47, Issue 1, Bahar 2006, Pages 133–138.

Türkoğlu, Nurçay (2010) *Toplumsal Dönüşümler ve Medyada İzleyici Katılımı*. Tübitak Raporu Proje No: 110K004 (2515-COST-SOBAG), s. 1-184.

**Dünya Düğünden İbaretir: Reality Show Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı
Örneği**

